

متن پرسش

تَوْهْم چیست؟ رباعی ۱۴۴ مولانا: «آنکس که درون سینه را دل پنداشت / گامی دو سه رفت و جمله حاصل پنداشت / تسبیح و سجاده توبه و زهد و ورع / این جمله رهست خواجه منزل پنداشت» مقدمه؛ تفاوت دل حقیقی و مجازی آیا منظور همان تکه گوشت صنوبری شکلی که کار پمپاژ خون در بدن را عهده دارست می‌باشد؟ اما نه، دل، اشاره به کیفیتی از وجود آدمی است، نه اشاره به جزئی از بدن جسمانی! هرکسی دچار چنین اشتباهی [یعنی خلط میان دل مجازی و دل حقیقی] بشود، احتمالاً در مسیر زندگی به رشد و تعالی چند ادامه دهد اما نهایتاً دچار تَوْهْم خواهد شد و از ادامه مسیر تحصیل معرفت باز خواهد ماند. تَوْهْمی به نام «من به مقصد رسیدم» تشخیص تفاوت میان «مسیر و راه» با «منزل و مقصد» بسیار مهم است. اتفاقاً تعریف توهّم یعنی؛ پندار اشتباه راه بجای مقصد! توهّم = عدم تشخیص امر حقیقی از مجازی اگر کسی از ما پرسید که آیا دل دارید؟ اگر صرفاً با توجه به دل مجازی که گوشت پمپاژ کننده خون است بگوییم بله جواب اشتباه تَوْهْم زده ایی داده ایم چون منظور از دل آن نیست خداوندان دل داند دل چیست / چه داند قدر دل هر بی‌روانی / ز درگاه خدا یابی دل و بس / نیابی از فلانی و فلانی غزل ۲۷۲۲ دیوان شمس <https://t.me/sokhannoo>

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: حقیقت آن است که انسان جز «دل» نیست به همان معنایی که چون خود را در خود احساس می‌کند، چیزی جز همان احساسی که از خود دارد نمی‌یابد. حال در این نوع احساس خود با چه جهانی روبه‌رو می‌شود؟ با گوهری که حکایت حضور اوست در نسبت با حقیقت در نزد خود، مثل آن که در خود زیبایی دوست‌داشتنِ حضرت روح الله «رضوان‌الله‌تعالی‌علیه» را احساس می‌کند که صاحب دل حقیقی است و یا در دل خود، دل را به امور کثیره احساس می‌کند و این یعنی گرفتاری در توهّمات. زیرا به ما فرموده‌اند: «دل یکی است گوهری ربّانی / خانه دیو را چه دل خوانی». موفق باشید